

AccessIT Projesi ve Dijitalleştirme Uzaktan Eğitim Programının Değerlendirilmesi*

Evaluation of the AccessIT Project and the Distance Learning Programme on Digitization

Bülent Yılmaz**, Özgür Külcü***, Yurdağül Ünal**** ve Tolga Çakmak*****

Öz

AccessIT, Avrupa Birliği (AB) Eğitim ve Kültür Programı altında kabul edilen İngiltere, Polonya, Sırbistan, Türkiye ve Yunanistan'ın yer aldığı, belirli miktardaki kaynağın dijitalleştirilerek Europeana'ya aktarılmasını ve bunun için gerekli eğitim alt yapısının sağlanmasını hedefleyen bir projedir. Bu çalışmada, AccessIT Projesinin genel bir değerlendirmesinin yanı sıra, proje kapsamında verilen uzaktan eğitim programına devam eden 544 katılımcı üzerinde gerçekleştirilen anket çalışmasının verilerine dayanarak, Türkiye'de ilgili alandaki katılımcıların dijitalleştirme ve dijital içerik yönetimi konularındaki farkındalıklarının, kuramsal ve uygulamaya yönelik yeterlilik algılarının ve eğitim programının irdelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, AccessIT Projesinin Türkiye açısından önemli bir işlev gördüğü ve proje kapsamında gerçekleştirilen uzaktan eğitim programının katılımcıların dijitalleştirme konusundaki yeterlilik algılarına ciddi düzeyde katkıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: dijitalleştirme; Europeana; AccessIT; dijitalleştirme uzaktan eğitim programı; Türkiye

* AccessIT Projesi Avrupa Komisyonu ve Hacettepe Üniversitesi tarafından finanse edilmiş ve desteklenmiştir.

** Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, e-posta: byilmaz@hacettepe.edu.tr

*** Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, e-posta: kulcu@hacettepe.edu.tr

**** Öğr. Gör. Dr. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, e-posta: yurdagul@hacettepe.edu.tr

***** Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, e-posta: tçakmak@hacettepe.edu.tr

Abstract

AccessIT is an EU-funded project under EU's Education and Culture Program aiming to digitize a certain amount of sources that are part of the cultural heritage, to transfer them to Europeana, and to sustain the education infrastructure to achieve this goal in the partner countries of Greece, Poland, Serbia, Turkey and UK. In this study, in addition to the general evaluation of the AccessIT Project, it is aimed to investigate the awareness of participants in the field on digitization and digital content management, their self-efficiency perceptions, and to evaluate the education program based on the data acquired from the survey of 544 participants who were enrolled in the distance education program offered within the scope of the project. It was found out in the study that the AccessIT Project has had an important function in Turkey and the distance education program significantly contributed to participants' self-efficiency perceptions about digitization.

Keywords: digitization; Europeana; AccessIT; distance education on digitization; Turkey

Giriş

1990'lı yıllarla birlikte yaygınlaşan dijitalleştirme uygulamaları özellikle uzun süre koruma gereksinimi duyulan basılı kaynaklar için çoklu ortamda erişim, saklama ve koruma olanakları sağlamıştır. Elektronik ortamdaki içeriğe yerel ve uluslararası erişim ve bu içeriğin benzer tür içeriklerle bütünleştirilmesi ve yayımı söz konusu olduğunda, kurumsal çözümlerin ötesinde uluslararası standartlaşma ve ortak platformların kullanımı gündeme gelmektedir. Bu çerçevede dijitalleştirme uygulamalarına yönelik maliyet analizlerinin yapılması, gereksinimlere uygun donanımın seçimi, içeriğin tanımlanmasına dönük yazılım uygulamaları, veri tabanı ve diğer sistem elemanları, içeriğin web vb. platformlarda yayımı, erişim ve yetkilendirmeler ile diğer sistemlerle bütünleşme gibi unsurlar üzerinde ciddi çalışmaların yapılması gerekmektedir. İlgili konulardaki çözümlere öncelikle kütüphane, arşiv, müze, galeri vb. gibi kültür varlıklarını elinde bulunduran kurumlar ile çeşitli türde bilgi içeriği üreten kuruluşlar gereksinim duymaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler ve bu alanda uzman personele sahip olmayan kuruluşlar için dijitalleştirme ve dijital içerik yönetimi uygulamaları geliştirmek, çoğunlukla piyasada yer alan firmaların önerdiği, geleceği belirsiz çözümlerle sınırlıdır. Europeana-Avrupa Dijital Kütüphanesi Projesi çerçevesinde ortaya çıkan çözümler kurumların dijitalleştirme ve dijital içerik yönetimi uygu-

lamaları geliştirmelerine son derece önemli katkılar sağlayabilecek niteliktedir. Kaynaklara ortak web platformundan erişim sağlayan Europeana, küçük yerel kültür kurumlarının bile uluslararası alanda görünür olmalarına imkân sağlamaktadır. Otuz üç Avrupa ülkesinden 1500'den fazla kültür kurumunun yaklaşık 24 milyon kaynakla içerisinde yer aldığı Europeana Projesi'ne Türkiye kaynaklı ilk katkı Şubat 2012'de AccessIT (Accelerate the Circulation of Culture through Exchange of Skills in Information Technology - Bilgi Teknolojilerinin Değişen Yetenekleri Aracılığıyla Kültür Dolaşımının Hızlandırılması) adlı Avrupa Birliği (AB) destekli bir proje ile gerçekleşmiş ve el yazması, ferman, berat gibi belgelerden oluşan yaklaşık 50.000 kayıt Europeana'ya aktarılmıştır. Proje çerçevesinde son derece önemli görülen bir diğer çalışma da farklı kütüphane, arşiv ve müzelerde çalışan ya da ilgili alanlarda okuyan toplam 804 kişinin katıldığı, alanı ve kapsamı itibarıyla ülkemizde bir ilk sayılabilecek Dijitalleştirme ve Dijital İçerik Yönetimi konularında verilen sertifikalı uzaktan eğitim programıdır.

Bu çalışmada genel olarak dijitalleştirme ve dijital içerik yönetimi, AB içerisinde dijital içeriğin bütünleştirilmesine yönelik çalışmalar, Europeana ve AccessIT Projesi anlatılmakta ve proje çerçevesinde Türkiye Takımı tarafından gerçekleştirilen dijitalleştirme ve dijital içerik yönetimi konuları ile ilgili uzaktan eğitim programının çıktıları 544 katılımcıya uygulanan anket verileri çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Kültürel Mirasın Dijitalleştirilmesi ve Europeana

Genel olarak, kâğıt belge, fotoğraf ya da grafik malzemeler gibi fiziksel ya da analog materyallerin elektronik ortama ya da elektronik ortamda depolanan görüntülere dönüştürülmesi işlemi (ARMS, 2006) ya da elektronik sistemlerce algılanamayan yapılandırılmamış formdaki bilginin elektronik ortamca algılanabilecek yapılandırılmış forma çevrilmesi (Rieger, 2008) biçiminde tanımlanan dijitalleştirme, bu ortamda üretilmiş içeriğin hızla artması ile birlikte pek çok kurumun öncelikli gündem maddesi haline gelmiştir. Dijitalleştirme entelektüel değere sahip malzemenin korunması, yüksek erişim talebinin mevcut olduğu durumlarda bilginin yaygınlaştırılması, çok kullanılan koleksiyonların yıpranmasını engellemeye yönelik koruma-onarım amacıyla gerçekleştirilir (Ataman, 2004; Ergün, 2009). Bu çerçevede evrensel değer taşıyan el yazmaları, görsel-işitsel malzemeler, kütüphane ve arşiv koleksiyonları dijitalleştirme için öncelikle ele alınması gereken kaynaklar arasındadır. İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanın yaratı-

cılığı ve toplumlar arası etkileşimler sonucunda ortaya çıkan, gelecek nesillere aktarılması ve korunması gereken somut ve soyut kültürel değerlerin tümü olarak tanımlanan kültürel mirasın (Deren, 2006, s. 7) parçası niteliğindeki kaynakların belirlenmesi ise bir diğer önemli konuyu oluşturmaktadır. Genel olarak kültürel miras ulusal ve uluslararası etkisi, zaman ve tarihsel önemi, yer ve mekânsal değeri, insanlık için önemi, konu ve teması, formu/biçimi, toplumsal değeri ile nitelendirilmektedir (International Advisory Committee, 2003, s. 180; Oğuz, 2005). Kültürel miras kapsamındaki malzemelerin korunmasında ve bu malzemelere erişimde dijitalleştirme önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu kapsamda dijitalleştirme uygulamaları içerik transferi ve yeniden biçimlendirme şeklinde iki yolla gerçekleştirilmektedir. Erişimi kolaylaştırmak ve sık kullanımdan kaynaklanacak tahribatı önlemek amacıyla yeni teknolojiler kullanılarak materyallerin başka ortamlara aktarılması mümkün olmaktadır (Lyll, 1991; Oğuz, 2005).

Avrupa’da dijitalleştirmenin stratejik olanaklar sunduğu ve etkin bir biçimde izlenmesi gerektiği konusunda genel bir uzlaşma söz konusudur. Dijitalleştirme çabaları, Avrupa’nın ortak kültür mirasını korumak, bu mirasa vatandaşların daha iyi erişimini sağlamak, ilgili alanda eğitim programları oluşturmak ve elektronik içerik endüstrilerini geliştirmek için “yaşamsal bir etkinlik” olarak algılanmaktadır. Dijitalleştirmenin oynadığı bu kritik rol, Haziran 2000 Feira Avrupa Konseyi’nde Avrupa Birliği Üye Devletleri tarafından eAvrupa 2002 Eylem Planı içinde tanınmıştır (Pulman XT, 2004). Avrupa Birliği Komisyonu 2005 yılında altı üye ülkenin girişimi ile kültürel mirasın korunması ve kültürel mirasa erişim konusunda Avrupa Kütüphanesinin kuruluş sürecini başlatmıştır. eContentplus Programı ve i2010 politikaları çerçevesinde Avrupa Dijital Kütüphane Ağı özgün adıyla Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen Europeana’nın (www.europeana.eu) ilk prototipi 2007 yılında ortaya çıkmış, 20 Kasım 2008’de de resmen kurulmuştur (*Europeana: Think Culture*, 2012).

Avrupa kültürel mirasına tek bir noktadan erişim sağlamak amacı ile oluşturulan Europeana’nın politik vizyonu Avrupa Birliği Konseyi tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

Avrupa’nın dijital kültürel materyalleri (kitaplar, gazeteler, fotoğraflar, filmler ve görsel-işitsel eserler, arşiv belgeleri, müze materyalleri, mimari ve arkeolojik miras vb.) için çevrimiçi ortak çok dilli bir erişim noktası olan Avrupa dijital kütüphanesi Europeana’nın oluşturulması üye ülkelerin kültürel mirasını vitrine çıkarmak ve bu mirasa herkesin erişimini sağlamak için mü-

kemmel bir fırsat sağlar. Daha genel olarak, üye ülkelerin kültürel materyallerinin dijitalleştirilmesi, çevrimiçi erişilebilirlik ve dijital koruma; kültürel mirasa dikkat çekmek, içerik oluşturulmasına ilham vermek ve yeni çevrimiçi hizmetlerin oluşmasını teşvik etmek için gereklidir, bunlar kültüre ve bilgiye demokratik erişime, bilgi toplumunun ve bilgi temelli ekonominin gelişmesine yardım eder (*EUR-Lex*, 2008).

Europeana, aralarında *British Library*, *Rijksmuseum*, *Musée du Louvre* gibi ünlü kütüphane, müze, arşiv ve galerilerin de yer aldığı Avrupa'daki 33 ülke ve 2200'ün üzerinde farklı kurumdan sağlanan 23.530.146 dijital objeye erişim sağlamaktadır.¹ Objeler; metin (kitap, gazete, mektup, günlük, arşiv belgeleri), görüntü (resim, çizim, fotoğraf, tablo, harita, müze objelerinin fotoğrafları), video (film, belgesel, TV yayını) ve ses (müzik; kasetten, disklerden ya da radyo yayınlarından gelen ses kayıtları vb.) şeklinde sınıflandırılmıştır. Europeana'ya veri aktaran ülkelerin başında Fransa (%16), Almanya (%15), İsveç (%10) ve İtalya (%9) gelmektedir. Europeana Avrupa ülkelerinin yanı sıra Amerika, Asya ve Avustralya'dan farklı bilgi ihtiyacı olan ve farklı dilleri konuşan bir kullanıcı kitlesine sahiptir ve kullanıcılarına 29 farklı dilde hazırlanmış bir web arayüzü ile hizmet sağlamaktadır. Europeana'nın içerik, kullanıcı, arayüz, tanıtım vb. gibi farklı açılardan geliştirilmesi amacı ile Avrupa Birliği destekli uluslararası pek çok proje yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir (*Europeana: Think Culture*, 2012).

Avrupa ülkelerinin kültürel mirasını hem Avrupa ülkelerinin hem de diğer kıta ülkelerinin erişimine açarak kültürel dolaşıma imkân sağlaması ve dolayısıyla bilgi toplumunun gelişmesine katkı sağlaması, dijitalleştirme eğitimi ve çalışmalarını desteklemesi, bilgi teknolojilerinin kültürel miras alanına uygulanmasına öncülük etmesi, kültürel mirasın dijitalleştirilerek koruma altına alınmasını sağlaması ve konuya dikkat çekmesi, her geçen gün artan kaynak ve kullanıcı sayısı ile Europeana kültürel miras kapsamındaki en büyük ve önemli dijital kütüphanelerden birisidir.

CALIMERA (Cultural Applications: Local Institutions Mediating Electronic Resources), COINE (Cultural Objects in Networked Environments), ERPANET (Electronic Resources Preservation and Access Network), NEDLIB (Networked European Digital Library), Minerva Europe, Canadian Heritage Informa-

1 12 Mayıs 2012 tarihinde <http://www.europeana.eu/portal> adresinden alınmıştır.

tion Network (CHIN), CLIR (Council on Libraries and Information Resources), European Cultural Heritage Online (ECHO) ve Online Archive of California (OAC) ise kültürel mirası korumak ve ağ üzerinden erişilebilir kılmak için geliştirilen diğer projelerden sadece birkaçıdır (Tonta, 2008, s. 7; Deren, 2006, s. 8).

Uzaktan Eğitim

Geleneksel öğrenmenin aksine, zaman ve mekândan bağımsız öğrenme (Liu, 2008) şeklinde tanımlanan uzaktan eğitim, uygulama yöntemine göre senkron ve asenkron olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Senkron uzaktan eğitimde öğrenci ve eğitmen, eğitim süresince eşzamanlı bir iletişim içerisinde. Asenkron uzaktan eğitimde ise eğitmen bilgiyi iletişim kanalı aracılığıyla dağıttıktan sonra, öğrenci bu bilgiye kendi istediği herhangi bir zamanda ve mekândan ulaşabilmektedir. Öğrenci ve eğitmen arasında etkileşimli bir paylaşım yoktur. Bilgi kullanıma ve erişime açıktır ve öğrenci bu bilgiyi alıp almamakta ya da kullanıp kullanmamakta özgürdür (Koçer, 2001, s. 8-9). Literatürde uzaktan eğitimi farklı açılardan ele alan ve araştıran pek çok çalışmaya rastlanmaktadır (Baltacı-Göktaş ve Ocak, 2006; Bender, Wood ve Vredevoogd, 2004; Croft, Dalton ve Grant, 2010; Hrastinski, 2008; Jahng, Krug ve Zhang, 2007).

Dijitalleştirme uygulamaları ya da dijital ortamda üretilen içeriğin yönetimine dönük stratejiler, araçlar, işlemler ve beceriler günümüzde bilgi profesyonellerinin uzmanlaşması gereken temel alanlardan birini (Nordheim ve Päivärinta, 2006, s. 648; Smith ve McKeen, 2003) ve kütüphanecilik ve bilginin alanındaki eğitim programlarının da önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Aynı şekilde kültürel mirasın dijitalleştirilmesi de felsefi, sosyal, kültürel, ekonomik ve yönetsel yönleri ve teknolojik ortamda kültürel mirasın yönetiminin sonuçlarını kapsayan dinamik ve gelişen disiplinlerarası bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Manzuch, Huvila ve Aparac-Jelusic, 2005, s. 37). Yaşanan gelişmeler bu alanın kütüphanecilik ve bilginin ile buluşmasını sağlamakta, literatürde kütüphanecilik ve bilginin okullarındaki dijitalleştirme eğitimini araştıran çalışmalara rastlanmaktadır (Manzuch, Huvila ve Aparac-Jelusic, 2005; Perry, 2005; Choi ve Rasmussen, 2006). Dahlström ve Doracic (2009) dijitalleştirme konusunda 2004 yılından bu yana uzaktan eğitim veren İsveç Kütüphanecilik ve Bilginin Okulunun kültürel mirasın dijitalleştirilmesi ile ilgili programını ve bu programda derslerde karşılaşılan güçlükleri araştırmışlardır.

AccessIT Projesi ve Türkiye

AccessIT, AB Eğitim ve Kültür Programı altında kabul edilen ve Mayıs 2009 - Nisan 2011 tarihlerini kapsayan bir Avrupa Birliği projesidir. Projenin temel amacı Türkiye, Yunanistan ve Sırbistan'dan kültürel miras kapsamındaki belirli miktardaki kaynağı dijitalleştirerek Europeana'ya aktarmak ve bunun için gerekli eğitim alt yapısını sağlamaktır. Proje ile işbirliği yapan ülkelerde dijitalleştirme için bir kapasite yaratmak/var olan kapasiteyi geliştirmek, ulusal kültürel çalışmaların AB'deki dolaşımını Europeana ile ortaklıklar yoluyla artırmak hedeflenmektedir. Hacettepe Üniversitesinin Türkiye adına yürütücü ortak yer aldığı bu projenin diğer ortakları arasında; İngiltere'den MDR Partners, Yunanistan'dan Veria Halk Kütüphanesi, Polonya'dan Instytut Chemii Bıoorganicznej ve Sırbistan'dan Belgrad Şehir Kütüphanesi bulunmaktadır. Türkiye'nin proje kapsamındaki başlıca sorumlulukları şunlardır:

- Europeana'ya kültür kapsamında dijitalleştirilmiş 50.000 kaynağın aktarılması,
- Proje ekibinin dijitalleştirme konusunda eğitilmesi,
- Türkiye'den en az 590 kütüphane, arşiv, müze çalışanına “dijitalleştirme”, “dijital içerik yönetimi” ve “Europeana” konularını kapsayan uzaktan eğitim verilmesi,
- Türkiye'den bazı üst düzey yöneticilerin dijitalleştirme ile ilgili hizmetleri, gelişmeleri yerinde görmesi için Polonya'ya ziyarete gönderilmesi,
- Türkiye'deki müze ve kütüphane yöneticilerini bilgilendirme amaçlı bir tanıtım toplantısının düzenlenmesi ve kitle iletişim araçları ile kişilerin proje ve Europeana hakkında bilgilendirilmesi,
- Makale, broşür vb. gibi projeyi tanıtıcı yayınların yapılması ve projenin final konferansının düzenlenmesi.

Projede kaynak aktarma konusunda olumlu yanıt veren Milli Kütüphane, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile protokoller imzalanmıştır. Türkiye Proje ekibi 16-18 Şubat 2010 tarihleri arasında proje ortaklarından Polonya tarafından bir diğer proje ortağı olan Yunanistan'da verilen dijitalleştirme konusundaki “Eğiticilerin Eğitimi Semineri”ne katılmıştır. Projenin teknik kısmından sorumlu olan ve dijitalleştirme konusunda başarılı çalışmalar gerçekleştiren Polonya ekibi tarafından, proje ortaklarının belirleyeceği bazı kişilerin dijital kütüphaneleri, dijitalleştirme çalışmalarını, kullanılan teknikleri ve donanımı, bu çalışmaların gerçekleştirildiği

farklı kütüphane türlerini yerinde görmeleri ve incelemelerde bulunmaları amacıyla Mayıs 2010'da bir gezi programı düzenlenmiştir. 25 Ekim 2010 tarihinde Ankara'da Milli Kütüphane'de dijitalleştirme ve dijital içerik yaratma üzerine odaklanan, AccessIT Projesinin tanıtımına yönelik bir günlük konferans düzenlenmiştir. Daha sonra 10 Ocak – 6 Mart 2011 tarihleri arasında 805 katılımcıya dijitalleştirme konusunda uzaktan eğitim verilmiştir. Proje 21 Mart 2011 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Final Konferansı ile tamamlanmıştır.

Yöntem

Çalışmamız kapsamında gerçekleştirilen araştırmada AccessIT projesi kapsamında verilen uzaktan eğitimden yararlanan katılımcıların eğitim sonrasında dijitalleştirme ve dijital içerik yönetimi konularındaki yeterlilik algılarının eğitim öncesindeki algılarına göre değerlendirilmesi ve eğitim programının bu açıdan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç kapsamında katılımcıların yeterlilik algılarını analiz etmek için betimleme yöntemine dayanarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Sertifika Programlarındaki katılımcıların eğitim öncesi ve sonrası kendilerine yönelik yeterlilik değerlendirmeleri arasında nasıl bir farklılık oluşmuştur?
- Sertifika programlarına göre katılımcıların yeterlilik algılarındaki değişim en az ve en çok hangi konularda olmuştur?

Araştırmamızda, Sertifika Programı 1 (SP1), Sertifika Programı 2 (SP2) ve Sertifika Programı 3 (SP3) için üç ayrı web tabanlı anket oluşturulmuştur. Anketlerde demografik soruların yanı sıra katılımcıların eğitim aldıkları konulardaki eğitim öncesi ve sonrasındaki yeterlilik algılarını belirlemek için çok yeterli, yeterli, yetersiz ve çok yetersiz seçeneklerini içeren dördümlü Likert ölçeğine dayanan sorular yer almıştır. Anketler aracılığıyla eğitim sonunda sertifika almaya hak kazanan katılımcıların tamamı olan 544 (273'ü SP1, 92'si SP2 ve 179'u SP3 katılımcısı olmak üzere) katılımcıdan toplanan veriler, yüzde ve sıklık değerleri gibi tanımlayıcı istatistiklerle yorumlanmıştır. Bu istatistiklerin elde edilmesinde PASW (Predictive Analytics SoftWare) programı kullanılmıştır.

Araştırmanın güvenilirlik düzeyini ölçmek için bir içsel tutarlılık testi olan Cronbach Alpha analizinden faydalanılmıştır (Özdamar, 2004). Bu analizlerden elde edilen değerler; SP1 için 0,90; SP2 için 0,96 ve SP3 için 0,95 olarak ölçül-

müştür ve bu oranlar araştırmada kullanılan üç ölçüm aracının da içsel tutarlılığının yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ortaya koymuştur.

Bulgular ve Değerlendirme

AccessIT Projesinin temel hedefleri arasında proje ortaklarından Türkiye, Yunanistan ve Sırbistan’da dijitalleştirme konusunda bir eğitim alt yapısı oluşturmak yer almaktadır. Bu kapsamda proje ortaklarından Polonya’daki Poznań Supercomputing and Networking Center tarafından dijitalleştirme konusunda toplamda 12 konudan oluşan bir uzaktan eğitim içeriği geliştirilmiştir. Geliştirilen içerik Türkiye ekibi tarafından üç farklı Sertifika Programına dönüştürülmüş ve Moodle tabanlı bir eğitim yönetim sistemi aracılığıyla konular haftalık düzene ayrılarak iki aylık bir süre içerisinde katılımcılara sunulmuştur. Dijitalleştirme konularını temel düzeyde içeren SP1, Türkçe, diğer iki sertifika programı ise İngilizce verilmiştir. SP1, yedi konudan; SP2, SP1’de yer alan yedi konuyu da içeren 18 konudan; SP3 ise diğer iki programın konularının yanı sıra Avrupa Dijital Kütüphanesi Europeana’yı daha kapsamlı olarak ele alan 19 konudan oluşmaktadır. Programlarda sunulan konu başlıkları bu bölümde yer alan tablolarda görülmektedir.

Uzaktan Eğitim Programına başvuran 881 kişiden 805’i programlardan herhangi birine kayıt yaptırmış ve eğitimini sürdürmüştür. Eğitim 10 Ocak–6 Mart 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Her hafta bir önceki haftanın konusu ile birlikte toplam iki konu Moodle aracılığıyla sistemden katılımcılara sunulmuş ve haftanın sonunda iki gün ilgili konuların sınavı sisteme yüklenmiştir. Her konu için iki sınav hakkı ve 30 dakika sınav süresi verilmiş ve başarı notu 100’lük sistem üzerinden 50 olarak belirlenmiştir. Her iki sınav hakkını da kullananlar için geçme notu olarak iki sınavın ortalaması, tek sınav hakkı kullananlar için ilgili sınavdan aldıkları not geçerli olmuştur.

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilmektedir. Değerlendirme için SP1, SP2 ve SP3 kapsamında katılımcıların eğitim programında yer alan konularla ilgili eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeyleri karşılaştırılmakta; gerçekleştirilen uzaktan eğitimin etkileri ölçülmektedir.

Katılımcıların Demografik ve Mesleki Özellikleri

Kütüphane, arşiv ve müzelerde çalışanlar ile ilgili alanların üniversite düzeyindeki bölüm öğrencilerinin katılımına açık tutulan uzaktan eğitim programını bitiri-

renlerin büyük çoğunluğu (%73) 18-35 yaş arasında iken, 46 yaş ve üzeri katılımcı oranı yalnızca %5'tir. Programa genç yaştaki kütüphaneci, arşivci, müzeci ve öğrencilerin ilgi gösterdiği söylenebilir. Bu ilgi gençlerin mesleki geleceklerine yatırım yapma konusunda daha istekli olmalarından, bilgi teknolojilerine daha çok ilgi duymalarından ve bu konudaki becerilerinin muhtemelen daha yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir. Benzer bir eğilim tüm sertifika programları için geçerli görünmektedir. Programın tümünü içeren SP3'ü bitirenlerin %40'ı 25 yaş altı kişilerdir. Kadınların programa katılımlarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (%64 kadın, %36 erkek). Bu durum, meslekteki cinsiyet dağılımının program başvurularına yansımaları olarak açıklanabilir. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçünü (%76) ilgili alanların eğitimini lisans düzeyinde bitirmiş kişiler oluşturmaktadır. Aynı alanlarda yüksek lisans yapanların oranı ise %19'dur. Bu oranların da Türkiye'de genelde lisans-lisansüstü eğitim ağırlıklarını yansıttığı söylenebilir.

Katılımcıların yarıdan fazlası (%54) kütüphanelerde çalışmaktadırlar. Onları, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri (%24) izlemektedir. Müze ve arşivlerde çalışanların oranı ise %9'dur. Katılımcıların geriye kalan kısmını (%13) halen bir işte çalışmayanlar oluşturmaktadır. Programa kütüphanecilerin daha yoğun bir ilgi gösterdikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık üçte biri (%31) mesleğe yeni başlamışlardır (1-5 yıl mesleki deneyime sahip). İşlerinde 16 yıl ve üzeri çalışan katılımcı oranı düşüktür (%13). Uzaktan eğitim programına mesleklerine yeni başlayanların daha çok ilgi gösterdiği görülmüştür. Meslekte yeni olanların programa daha çok ilgi göstermeleri, onların, geleceğe yatırım yapma isteklerinin ve sahip oldukları bilgi teknolojisi beceri düzeylerinin diğer gruplara göre genelde daha fazla olduğundan kaynaklandığı söylenebilir.

Tüm sertifika programlarındaki başarı oranı ortalaması %68'dir. Katılımcılar SP1'den 100 üzerinden ortalama 59,3, SP2'den 66,2 ve SP3'den 61,7 puan almışlardır. Programı başarıyla tamamlayan katılımcılara sertifikaları elektronik olarak gönderilmiştir.

SP1 Eğitiminin Değerlendirilmesi

Katılımcıların SP1 kapsamında eğitim öncesi ve eğitim sonrası yeterlilik algılarını karşılaştırmayı sağlayan veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

(**Tablo 1**): SP1 Katılımcılarının Eğitim Konularındaki Yeterlilik Durumları (N=273)

Eğitim Konuları	Çok Yetersiz (%)		Yetersiz (%)		Yeterli (%)		Çok Yeterli (%)	
	EÖ	ES	EÖ	ES	EÖ	ES	EÖ	ES
Temel dijitalleştirme iş akışı	15	0	57	2	26	78	3	20
Dijitalleştirme ekipmanları	16	0	52	4	28	76	3	20
Dijitalleştirme sürecinde kullanılan yazılımlar	19	0	55	5	22	78	3	17
Dijitalleştirme laboratuvarının kurulması	24	0	53	9	20	77	2	15
Dijital kütüphaneler	10	0	57	4	31	71	3	25
Entellektüel mülkiyet hakları	15	0	49	2	31	70	5	28
Nesnelerin tanımlanması ve üstveri alanlarının oluşturulması	17	0	53	3	26	76	4	21
Ortalama	17	0	54	4	26	75	3	21

Not: EÖ: Eğitim Öncesi, ES: Eğitim Sonrası

Verilere göre dikkati çeken ilk ve en önemli nokta, bu program çerçevesinde verilen eğitim konularının tümünde katılımcıların eğitim öncesi son derece yetersiz durumda olmalarıdır. Söz konusu alanlarda eğitim öncesi “çok yeterli” seçeneğinde en yüksek oran “entellektüel mülkiyet hakları” konusunda olup (%5), ortalama oran %3’lerdedir. Uzaktan eğitim verilen bütün konularda katılımcıların yaklaşık üçte ikisi kendilerini eğitim öncesinde “çok yetersiz” ya da “yetersiz” olarak değerlendirmişlerdir. Ancak, yetersizlik algısı eğitim sonrası büyük oranlarda düşüş göstermiştir. Katılımcıların dijitalleştirme konusunda sıralanan eğitim başlıklarında program öncesi ve sonrası yeterlilik algıları açısından belirgin farklılıklar olduğu görülmektedir. Eğitim sonrası tüm dijitalleştirme konularında “çok yetersizlik” durumu tümüyle ortadan kalkmıştır. Katılımcıların eğitim öncesindeki ortalama “yeterlilik” düzeyleri eğitim sonrasında yaklaşık üç kat artmıştır. Benzer biçimde, eğitim öncesi SP1’de yer alan eğitim konularında en yüksek “çok yeterlilik” oranı, eğitim sonrasında anlamlı düzeyde (yedi kat) yükselmiştir. Her eğitim konusunda buna yakın oranlarda iyileştirmeler sağlanmıştır. Eğitim sonrası tüm konularda kendini “yeterli” ve “çok yeterli” değerlendirenlerin oranı oldukça yüksek bir düzeye çıkmıştır. Tablo verilerine bakıldığında, genel olarak, eğitime katılanların eğitim öncesi sıralanan tüm konularda birbirine yakın düzeylerde bir yetersizlik ve eğitim sonrasında da yeterlilik duygusuna sahip oldukları

söylenbilir. Bir başka deyişle, SP1’de eğitim sonrasında tüm eğitim konularında katılımcıların yeterlik algı ve inanışlarında eğitim öncesine göre anlamlı oranlarda olumlu değişiklikler gerçekleştiği söylenebilir. Bu veriler Türkiye’de dijitalleştirme konusunda bir eğitim alt yapısı sorunu olduğu biçiminde de yorumlanabilir.

SP2 Eğitiminin Değerlendirilmesi

Bu bölümde SP2 katılımcılarının SP1 ve SP2’deki konular açısından yeterliklerine yönelik eğitim öncesi ve sonrası değerlendirmeleri ile ilgili veriler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2’de görüldüğü üzere, SP2 katılımcılarının söz konusu dijitalleştirme eğitim alanlarında program öncesi “çok yetersizlik” ve “yetersizlik” durumları son derece yüksek sayılabilecek oranlardadır. Aynı biçimde, tüm eğitim konularında kendini program öncesi “çok yeterli” görenlerin oranları da düşüktür. Yani, katılımcıların Tablo 2’de yer alan konularda eğitim öncesi kendilerini son derece yetersiz hissettikleri anlaşılmaktadır. Bu açıdan iki program (SP1 ve SP2) grubu katılımcıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir. SP2’nin tüm katılımcıları aldıkları ders konularındaki yeterlilik algılarını eğitim sonrasında anlamlı düzeyde artırdıklarına inanmaktadırlar. Kendini söz konusu eğitim alanlarında “çok yeterli” görenlerin oranı eğitim sonrası yaklaşık 11 kat artmıştır. Bu oran eğitim sonrası kendilerini “yeterli” görenlerle birlikte düşünüldüğünde %95’lere çıkmaktadır. Benzer bir değişim, eğitim öncesi kendilerini “çok yetersiz” ya da “yetersiz” görenlerin eğitim sonrası durumları için de geçerlidir. Kısaca, bu program konularında SP2 katılımcılarının eğitim öncesi yetersiz olduklarına ilişkin inanışları eğitim sonrası anlamlı oranlarda azalmış, yeterliliklerine yönelik algıları da artmıştır. Gerek eğitim öncesi yetersizlik duygularında gerekse eğitim sonrası yeterlilik algılarında konular arasında anlamlı farklılıklar olmadığı söylenebilir. SP1 ile karşılaştırıldığında bu program katılımcılarının eğitim öncesi yetersizlik ve eğitim sonrası yeterlilik duygularının küçük de olsa daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bunun eğitim programının içeriğinden kaynaklandığı düşünülebilir.

(Tablo 2): SP2 Katılımcılarının Yeterlilik Durumları (N=92)

Eğitim Konuları	Çok Yetersiz		Yetersiz		Yeterli		Çok Yeterli	
	(%)		(%)		(%)		(%)	
	EÖ	ES	EÖ	ES	EÖ	ES	EÖ	ES
Temel dijitalleştirme iş akışı	14	0	51	0	34	80	1	20
Dijitalleştirme ekipmanları	15	0	50	2	34	76	1	22
Dijitalleştirme sürecinde kullanılan yazılımlar	17	0	52	4	29	73	1	23
Dijitalleştirme laboratuvarının kurulması	18	0	59	5	22	80	1	14
Dijital kütüphaneler	12	0	47	1	40	71	1	28
Entelektüel mülkiyet hakları	17	0	45	2	36	72	2	26
Nesnelerin tanımlanması ve üstveri alanlarının oluşturulması	12	0	48	4	36	68	4	27
Fotoğraf/çizim/posterlerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması	21	1	49	6	28	71	2	22
Metin içeren nesnelerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması	16	0	48	8	31	66	4	26
Ses ve videoların web üzerinden sunulması	20	1	58	10	20	73	3	16
Heykel/amit ve diğer 3 boyutlu nesnelerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması	27	1	58	17	13	70	2	12
Dijital ana kopyaların oluşturulması	15	0	50	5	33	75	2	20
Nesnelerin dijital kütüphanede yayımlanması	13	0	58	3	28	83	1	14
İnternet’te dijital nesnelerin yayımlanması	14	0	51	5	35	76	0	18
Dijital kütüphane kullanıcı arayüzünün kullanılabilirliğinin test edilmesi	15	1	64	14	20	75	1	10
Dijital bir kütüphanenin bilgi erişim yeteneklerin değerlendirilmesi	12	1	62	4	26	81	0	13
Dijital kütüphanenin kullanımının izlenmesi	15	0	59	8	24	78	2	14
Europeana	20	1	67	13	13	73	0	13
Ortalama	16	0	54	6	28	74	2	19

Not: EÖ:Eğitim Öncesi, ES: Eğitim Sonrası

SP2 programında yer alan eğitim konularının tümünde eğitim öncesi yüksek oranlarda söz konusu olan “çok yetersizlik” ve “yetersizlik” algısına ilişkin durumun eğitim sonrasında anlamlı düzeyde düştüğü, “yeterli” ve “çok yeterli”

oluş algılarında da önemli yükselişlerin gerçekleştiği söylenebilir. Örneğin, %27 düzeyinde “çok yetersiz” olunan “heykel/anıt ve diğer üç boyutlu nesnelerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması” konusunda bu oran eğitim sonrasında %1’e inmiştir. Bu konuda “çok yeterlilik” algısı eğitim sonrasında da çok değişmemiştir. Bu durumun kütüphaneci ağırlıklı katılımcıların müzecilik konularına genelde uzak oluşlarından kaynaklandığı düşünülebilir. Benzer biçimde, katılımcıların üçte ikine yakın oranı eğitim öncesinde kendilerini “Europeana” konusunda “yetersiz” hissederken, bu oran eğitim sonrasında onda birlere yakın düzeye gerilemiştir. Eğitim öncesi bu konuda kendini “çok yeterli” hisseden katılımcı bulunmazken, eğitim sonrası bu katılımcıların önemli bir bölümü “çok yeterli” duruma geldiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak söylemek gerekirse, eğitim öncesi tüm konularda yüksek sayılabilecek “çok yetersizlik” algısı oranı eğitim sonrasında sıfıra yaklaşmış; “yetersizlik” inanışları da ciddi oranlarda düşmüştür. Buna karşın “yeterlilik” ve “çok yeterlilik” algı oranları da yükselmiştir. Eğitim sonrası en yüksek oranda “çok yeterli” duruma geline konu “metin içeren nesnelerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması”dır. En düşük oranda “çok yeterlilik” sağlanan eğitim konusu ise “dijital kütüphane kullanıcı arayüzünün kullanılabilirliğinin test edilmesi”dir. Ancak, katılımcıların tamamına yakını eğitim sonrasında tüm eğitim konularında kendilerinin “yeterli” ve “çok yeterli” duruma geldiklerini düşünmektedirler. Eğitim öncesinde bu oranın dörtte bir düzeyinde olduğu göz önüne alınırsa, eğitimin katılımcıların ilgili konulardaki yeterlilik algılarını anlamlı oranda artırdığı söylenebilir.

SP3 Eğitiminin Değerlendirilmesi

SP3, SP1 ve SP2 konularına ek olarak SP2’de yer alan “Europeana” konusunu da kapsayan “Europeana ile ortaklıklar” konusunu içeren bir programdır. SP3 katılımcılarının eğitim öncesi ve sonrası durumlarını ortaya koyan veriler Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3’te de görüldüğü gibi SP3 katılımcılarının temel dijitalleştirme konularında gerek “çok yetersizlik” ve “yetersizlik”, gerekse “yeterlilik” ve “çok yeterlilik” açılarından eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeylerine ilişkin algıları arasında büyük fark oluşmuştur. Eğitim sonrasında kendisini temel dijitalleştirme konularında “çok yetersiz” gören katılımcı kalmamıştır. Bu, eğitimin ciddi bir başarısı olarak değerlendirilebilir. Genel ortalamalara bakıldığında, bu sertifika programındaki katılımcıların dörtte üçüne yakın bölümü eğitim öncesi ilgili ko-

nularda “çok yetersiz” ya da “yetersiz” olduklarını düşünürlerken, eğitim sonrası bu oran sıfıra yaklaşmıştır. Benzer olumlu değişim “yeterli” ve “çok yeterli” seçeneklerinde de açıkça görülmektedir. Katılımcıların çok küçük bir bölümü (%2) kendisini eğitim öncesi “çok yeterli” görmekte iken, eğitim sonrasında bu oranın on kat artmış olması tek başına dikkat çekici bir algı düzeyi farklılaşması olarak yorumlanabilir.

(Tablo 3): SP3 Katılımcılarının Yeterlilik Durumları (N=179)

Eğitim Konuları	Çok Yetersiz		Yetersiz		Yeterli		Çok Yeterli	
	(%)		(%)		(%)		(%)	
	EÖ	ES	EÖ	ES	EÖ	ES	EÖ	ES
Temel dijitalleştirme iş akışı	17	0	52	1	29	79	2	21
Dijitalleştirme ekipmanları	16	1	54	2	29	77	2	21
Dijitalleştirme sürecinde kullanılan yazılımlar	18	0	56	5	25	73	2	22
Dijitalleştirme laboratuvarının kurulması	22	0	59	6	17	81	1	18
Dijital kütüphaneler	12	0	51	2	36	69	1	29
Entelektüel mülkiyet hakları	14	0	47	2	36	71	2	26
Nesnelerin tanımlanması ve üstveri alanlarının oluşturulması	14	0	50	4	32	70	4	27
Fotoğraf/çizim/posterlerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması	21	1	52	6	25	71	2	22
Metin içeren nesnelerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması	17	0	50	7	30	69	3	25
Ses ve videoların web üzerinden sunulması	19	1	60	9	18	72	3	18
Heykel/anıt ve diğer 3 boyutlu nesnelerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması	28	1	56	15	13	69	2	15
Dijital ana kopyaların oluşturulması	17	0	50	5	31	74	2	21
Nesnelerin dijital kütüphanede yayımlanması	16	0	56	5	26	76	2	19
İnternet’te dijital nesnelerin yayımlanması	16	0	54	7	28	73	2	20
Dijital kütüphane kullanıcı arayüzünün kullanılabilirliğinin test edilmesi	20	1	60	11	19	76	1	12
Dijital bir kütüphanenin bilgi erişim yeteneklerin değerlendirilmesi	15	1	60	4	23	79	1	16
Dijital kütüphanenin kullanımının izlenmesi	19	0	57	8	23	74	1	18
Europeana ile ortaklıklar	28	1	55	8	16	71	1	20
Ortalama	18	0	54	6	25	74	2	20

Not: EÖ:Eğitim Öncesi, ES: Eğitim Sonrası

Diğer katılımcılara göre en geniş içerikli programı seçen SP3 katılımcılarının bütün konular itibariyle her başlıkta eğitim sonrası gelişme kaydettiklerini düşündükleri söylenebilir. Genel ortalamalar açısından bakıldığında katılımcıların dörtte üçü eğitim öncesi kendilerini dijitalleştirmeye ilişkin konularda “çok yetersiz” ya da “yetersiz” görürlerken, bu oran eğitim sonrasında beşte bire yakın bir düzeye inmiştir. Benzer nitelikte değişimin “yeterlilik” ve “çok yeterlilik” seçeneklerinde de olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcıların, aldıkları eğitim ile en çok “metin içeren nesnelerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması” ile “fotoğraf/çizim/posterlerin dijitalleştirilmesi ve web’de sunulması” konularında çok yeterli duruma geldiklerine inandıkları görülmektedir. “Çok yeterlilik” seçeneğinde eğitim öncesi ve sonrasındaki algı farkı önemli oranda gerçekleşmiştir. Bir başka deyişle, SP3 katılımcıları, ilgili konularda bilgi düzeylerini anlamlı oranlarda yükselttiklerine inanmaktadırlar.

Sonuç ve Öneriler

Genel olarak AccessIT Projesi deneyimi ve bu proje çerçevesinde gerçekleştirilen eğitim bulgularına ilişkin elde edilen sonuçları kısaca şöyle sıralayabiliriz:

AcessIT Projesi ile Türkiye’de;

1. Dijitalleştirme ve Europeana-Avrupa Dijital Kütüphanesi konusunda katılımcılarda çeşitli düzeylerde farkındalık yaratılmıştır.
2. İlk kez kütüphane, arşiv ve müzeler bellek kuruluşları adı altında aynı projeye ortak edilmiştir.
3. Bilgi yönetimi alanında bu boyutta ilk uzaktan eğitim uygulama deneyimi başarıyla gerçekleştirilmiştir.
4. Dijitalleştirme için Türkiye’de belirli ölçüde de olsa bir eğitim alt yapısı oluşturulmuştur.
5. Proje takımı tarafından açık kaynak kodlu bir açık arşiv kurulmuştur.
6. Türkiye’den Europeana’ya ilk kez kayıt aktarılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ulusal “toplayıcı” (aggregator) olarak Milli Kütüphane ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü “kaynak” adresli yaklaşık 50.000 kaydı Europeana’ya aktarmıştır. Bu, Europeana ile kayıtlarını paylaşmak isteyen Türkiye’deki diğer kuruluşları cesaretlendirme yönünde katkı sağlayacaktır.
7. Projede bazı ciddi sorunlar da yaşanmıştır. Bunlar, genelde;
  - a. Muhafazakâr tutum, çekingenlik, üst düzeyde olumsuz bürokratik ref-

- leksler,
- b. Telif haklarına ilişkin yetersiz bilgidен kaynaklanan aşırı duyarlılıklar,
  - c. Özellikle bellek kurumları açısından uluslararası bakış açısı zayıflığı ve farkındalık eksikliği,
  - d. Europeana’ya kayıt aktarım sürecinin karmaşıklığı ve zorluğu,
  - e. Türkiye’deki kurumlar arasında dijitalleştirme konusundaki iletişim ve işbirliği eksikliği,
  - f. Türkiye’de dijitalleştirme çabalarına liderlik edecek ulusal bir kurumun olmayışıdır.

Proje çerçevesinde gerçekleştirilen “Dijitalleştirme Uzaktan Eğitim Programı” bulgularına dayanarak ise şu sonuçların elde edildiğini söyleyebiliriz:

1. Eğitime katılanların çok büyük çoğunluğu eğitim öncesinde program konularının tümünde kendilerini yetersiz ya da çok yetersiz hissetmişlerdir.
2. Her üç sertifika programında da katılımcılar eğitim öncesine göre eğitim sonrasında dijitalleştirme konusunda bilgi düzeylerinde anlamlı artışlar olduğunu dile getirmişlerdir. Bir başka deyişle, katılımcılar, gerçekleştirilen eğitim programıyla dijitalleştirme konusunda genelde yetersiz olan bilgilerinin yeterli düzeylere çıktığına inanmaktadırlar.
3. Eğitim sonrasında gerek yetersizlik ve çok yetersizlik algısının azaltılması ve gerekse yeterlilik ve çok yeterlilik algısının yükseltilmesi anlamında önemli başarılar elde edilmiştir. Yani, eğitim ile katılımcıların “yetersizlik” algıları “yeterliliğe”, eğitim öncesi var olan “yeterlilik” algıları ise “çok yeterliliğe” doğru değişmiştir.
4. Katılımcıların bu eğitim kapsamında ele alınan *tüm konularda* eğitim öncesi genelde yetersiz olduklarını ve eğitim ile *tüm konularda* birbirine çok yakın oranlarda bilgi artışı kaydettiklerini düşündükleri anlaşılmıştır.
5. Programlar arasında Türkçe olan SP 1’e katılım İngilizce olan diğer iki sertifika programına göre daha yoğun olmuştur. Bu katılım farklılığının program dili, içeriği ve katılımcıların bu konudaki gereksinim farklılıklarından kaynaklandığı söylenebilir.

AccessIT Projesi ve bu çerçevede gerçekleştirilen dijitalleştirme konulu uzaktan eğitim deneyimi bağlamında bazı öneriler sunulabilir:

1. Türkiye’de dijitalleştirme ve Europeana konusundaki farkındalık çabaları sürdürülmelidir. Bu konularda kişisel, kurumsal ve ulusal duyarlılıklar artırılmaya çalışılmalıdır.

2. Europeana ile kaynak paylaşımı konusunda bellek kuruluşları ve ulusal karar vericiler cesaretlendirilmeli, onların bürokratik tutuculukları kırılmalıdır. Özellikle, müzeler alanında bu konuda ciddi sorunların olduğu söylenebilir.
3. Dijitalleştirme konusunda ulusal bir strateji geliştirme süreci başlatılmalıdır.
4. Dijitalleştirme ve Europeana konuları başta olmak üzere, bilgi yönetimi alanındaki uluslararası gelişmelerin gerektirdiği eğitim alt yapısını yaratmak için uzaktan eğitim olanaklarının kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
5. Europeana'daki Türkiye adresli kaynak sayısı hızla çoğaltılmalı, bunun için ulusal bir sorumlu kuruluş (aggregator) belirlenmeli ve kurumlar da kendi başlarına bu konuda çaba harcamalı, bu platform özellikle Türkiye'nin zengin kültürel mirasını dünya ile paylaşmanın güçlü bir aracı olarak kullanılmalıdır.
6. Milli Kütüphane bu konuda kapasitesini geliştirerek liderlik rolünü gerçekleştirmelidir.

Bilime dayalı bugünün ve özellikle geleceğin dünyasında hem bireysel hem de toplumsal/ulusal düzeyde yer almanın bilgi yönetimi alanında gerçekleşen değişimleri yakalamaktan ve gerçekleştirmekten geçtiği unutulmamalıdır.

Kaynakça

- ARMS: United Nations Archives and Records Management Section. (2006). *Guideline on records digitisation*. 19 Nisan 2012 tarihinde <http://archives.un.org/unarms/en/unrecordsmgmt/unrecordsresources/guideline%20on%20records%20digitisation.htm> adresinden erişildi.
- Ataman, B. K. (2004). Arşivlerde ve kütüphanelerde sayısallaştırma. B. K. Ataman ve M. Yalvaç (Yay. Haz.) *Aysel Yontar'a armağan* içinde (ss. 85-101). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Baltacı-Goktalay, S. ve Ocak, M. A. (2006). Faculty adoption of online technology in higher education. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 5 (4), 37-43.
- Bender, D. M., Wood, B. J. ve Vredevoogd, J. D. (2004). Teaching time: Distance education versus classroom instruction. *American Journal of Distance Education*, 18(4), 103-114.

- Choi, Y. ve Rasmussen, E. (2006). What is needed to educate future digital librarians: A study of current practice and staffing patterns in academic and research libraries. *D-Lib Magazine*, 12 (9). 19 Nisan 2012 tarihinde <http://www.dlib.org/dlib/september06/choi/09choi.html> adresinden erişildi.
- Croft, N., Dalton, A. ve Grant, M. (2010). Overcoming isolation in distance learning: Building a learning community through time and space. *Journal for Education in the Built Environment*, 5 (1), 27-64.
- Dahlström, M. ve Doracic, A. (2009). Digitization education: Courses taken and lessons learned. *D-Lib Magazine*, 15 (3/4). 19 Nisan 2012 tarihinde <http://www.dlib.org/dlib/march09/dahlstrom/03dahlstrom.html#> adresinden erişildi.
- Deren, A. S. (2006). *Sanal ortamda kültürel miras enformasyon sistemlerinin kurulması ve Türkiye için durum analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ergün, C. (2009). *Kütüphanelerde sayısallaştırma projesinin planlanması*. 17 Eylül 2009 tarihinde http://www.ku.edu.tr/ku/images/SKL/kutuphanelerde_sayis.pdf adresinden erişildi.
- Europeana: Think Culture*. (2012). 19 Nisan 2012 tarihinde <http://www.europeana.eu> adresinden erişildi.
- EUR-Lex: Access to European Union Law*. (2008). 19 Nisan 2012 tarihinde <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008XG1213%2804%29:EN:NOT> adresinden erişildi.
- Hrastinski, S. (2008). A study of asynchronous and synchronous e-learning methods discovered that each supports different purposes. *Educause Quarterly*, 31 (4), 51-55.
- International Advisory Committee (2003). *6th Meeting of the Memory of the World: Final report*. Paris: UNESCO.
- Jahng, N., Krug, D. ve Zhang, Z. (2007). Student achievement in online distance education compared to face-to-face education. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*, 2007 (1). 19 Nisan 2012 tarihinde http://www.eurodl.org/materials/contrib/2007/Jahng_Krug_Zhang.htm adresinden erişildi.
- Koçer, H. E. (2001). *Web tabanlı uzaktan eğitim*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Liu, S. (Lu). (2008). Student interaction experiences in distance learning courses: A phenomenological study. *Online Journal of Distance Learning Administration*, X1(I). 19 Nisan 2012 tarihinde <http://www.westga.edu/~distance/>

- ojdla/spring111/Liu111.pdf adresinden erişildi.
- Lyll, J. (1991). Developing education programs for library preservation in Australia. J.R. Fang ve A. Russeii (Yay. Haz.). *Education and training for preservation and conservation: Papers of an international seminar on 'The teaching of preservation management for librarians, archivists and information scientists'* içinde (ss. 64-66). Munich: K.G. Saur.
- Manzuch, Z., Huvila, I. ve Aparac-Jelusic, T. (2005). Digitization of cultural heritage. L. Kajberg ve L. Lørring (Yay. Haz.), *European Curriculum Reflections on Library and Science Education* içinde (ss. 37-64). Danimarka: Royal School of Library and Information Science.
- Nordheim, S. ve Päivärinta, T. (2006). Implementing enterprise content management: From evolution through strategy to contradictions out-of-the-box. *European Journal of Information Systems*, 15 (6), 648-662.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 1*. Eskişehir: Pegem.
- Pulman XT. (2004). *PULMAN ilkeleri el kitabı (Halk kütüphaneleri için kılavuz)* (S.Aslan, Çev.). İstanbul:Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Perry, A. C. (2005). Education for digitization: How do we prepare? *The Journal of Academic Librarianship*, 31 (6), 523-532.
- Rieger, O. Y. (2008). *Preservation in the age of large-scale digitization*. Washington, D.C.: Council on Library and Information Resources. 19 Nisan 2012 tarihinde <http://www.clir.org/pubs/reports/pub141/pub141.pdf> adresinden erişildi.
- Smith, H.A. ve McKeen, J.D. (2003). Developments in practice VIII: Enterprise content management. *Communications of the AIS*, 11 (33). 647-659.
- Tonta, Y. (2008). Libraries and museums in the flat world: Are they becoming virtual destinations? *Library Collections, Acquisitions & Technical Services*, 32 (1), 1-9.

Summary

The first contribution from Turkey to the Europeana Project, which included more than 1500 culture institutions participating with approximately 24 million sources from 33 European countries, was by means of the EU-funded AccessIT Project. During the project 50.000 records such as manuscripts, firmans and certificates were transferred to Europeana. In addition, a certificate program on “Digitization and Digital Content Management” was organized for the first time in Turkey

through distance education. A total of 805 people from various libraries, archives and museums as well as students participated in the certificate program.

The program comprised the subjects such as general work flow of digitization, digitization equipment, software programs used in the process of digitization, establishment of digitization laboratory, intellectual property rights in digital libraries, definition of objects and creation of metadata tags that was prepared with a quality that would meet professional demands in the field. Digitization and web presentation of photos, drawings and posters, objects containing texts, sculptures, statues and other three-dimensional objects; presentation of audios and videos in web environment; creation of digital master copies; publication of objects in digital libraries, publication of digital objects on the Internet; testing usability of user interfaces of digital libraries, evaluation of information access capabilities of a digital library; and usage of digital libraries were also included in the program.

It was found out in the study that the AccessIT Project has had an important function in Turkey and the distance education program significantly contributed to education on digitization.

Outputs of Team Turkey Studies in AccessIT Project are: different levels of awareness have been created on digitization and Europeana – the European Digital Library among people and institutions; the first distance education on information management has been carried out successfully; an open source archive has been set up by the project team; and the transfer of records to Europeana has been realized for the first time. In the transfer process, Hacettepe University Department of Information Management had a role of aggregator, and the contents with the “source” address of the National Library and General Directorate of State Archives have been transferred to Europeana. This also encouraged other institutions who desire to share their records with Europeana.

The results of the “Distance Education Program on Digitization” carried out within the scope of the project can be listed as follows:

1. There were significant improvements in the participants’ level of self-efficiency perceptions on digitization after the education program was applied in three certificate programs. In other words, participants’ insufficient level of self-efficiency perceptions has been increased to sufficient levels.
2. The program was successful in decreasing the rates of “poor” and “very poor” self-efficiency perceptions on digitization while increasing the rates of “sufficient” and “very sufficient” levels.